

Posudek oponenta bakalářské práce

Autor: MAREK VACHTA

Název: *Adoptivní císaři v českých učebnicích dějepisu*

Místo, rok, rozsah práce: Praha, odevzdáno na Katedře dějin a didaktiky dějepisu PedF UK v dubnu 2024, 74 stran textu, seznam pramenů a literatury, rozsáhlé obrazové přílohy (ilustrativní vyobrazení císařů, mapy, reprodukce analyzovaných učebnic)

Vedoucí práce: Doc. PhDr. JANA KEPARTOVÁ, CSc.

Oponent práce: PhDr. Jan ZDICHYNEC, Ph.D.

Hodnotící kritéria

	splňuje	splňuje z větší části	splňuje z menší části	nesplňuje
Problematika a cíl práce jsou zformulovány a odpovídají zadání a názvu práce.	x			
Metody využitě autorem jsou adekvátní vzhledem k cíli práce a tématu.		x		
Autor se opírá o relevantní prameny a literaturu .		x		
Struktura práce je vyvážená a logická.	x			
Zpracování vykazuje rysy originality a vlastního přínosu .	x			
Práce je prosta gramatických a stylistických chyb .	x			
Práce je psána kultivovaným odborným jazykem za použití správné terminologie .	x			
Autor správně cituje .	x			
Autor nic podstatného neopomenul (obsah, úvod, závěr, seznam pramenů použité literatury, anotace v češtině a cizím jazyce, rozsah odpovídá zadání).	x			

Celkové hodnocení (slovně)

Oponování bakalářské práce MARKA VACHTY jsem přijal rád, v první řadě proto, že autora znám z dosavadního studia jako nadaného a svědomitého studenta. Potěšující je nejen volba tématu směřující k antickému Římu, ale též snaha uchopit problematiku i z hlediska didaktického. Stanovený cíl se mi jeví na bakalářskou práci poměrně ambiciózní, nicméně badatelská otázka vysvětlit výklad období adoptivních císařů z pohledu politické a

společenské situace, v níž učebnice vznikaly, je nosná – a autorovi se jí podařilo do značné míry uspokojivě zodpovědět.

Text po formální a jazykové stránce splňuje požadavky kladené na tento typ práce. Text je formulován kultivovaně a jasně, bez čtenějších překlepů, pravopisných chyb i formálních nedopatření a jasně tím vyniká nad jiné bakalářské práce. Najdeme tu jen drobnosti, jako chybu v názvu textu Marca Aurelia (*Hovory sobě*, s. 11), na s. 16 – o *nové vzniklou*, s. 34 – *římskou obranou linii*. Proč na s. 38 píše *třetího* století slovy, když jinde je to číslicí? Klíčová slova by dle standardů měla být oddělena středníkem. Pečlivě a bez chyb je zpracován poznámkový aparát.¹ I stylisticky je bakalářská práce podařená, jen např. na s. 41, při hodnocení učebnic a dále, najdeme zbytečně „rozsekané“ věty bez sloves.

Struktura práce je celkem vyvážená, byť část „teoretická“ – přinášející pochopitelně převážně kompilační výklad o dynastiích adoptivních císařů – rozsahem lehce přesahuje vlastní analýzu. M. Vachta se věnuje i primárním písemným pramenům. Snad by měl zhodnotit i prameny hmotné, jež jsou k dispozici. Autor se jen občas opakuje, např. na s. 27 a 28 s informací o adopci Vera a Commoda. Oceňuji bohaté přílohy, které se dobře propojují s textem.

Po stránce obsahové: Podařená jsou hodnocení a charakteristika jednotlivých učebnic, autor měl asi zdůraznit, že to je jeho vlastní práce, kterou neměl odkud čerpat.

Co se týče historického řemesla, rozlišoval bych v první řadě důsledněji různé typy učebnic. Autor by měl lépe vytyčit, jaké typy učebnic si vybral (případá mi, že nesrovnává vždy srovnatelné z různých období), a zdůvodnit důkladněji jejich výběr (hovoří jen o „reprezentativních učebnicích“). Soudím dále, že autor měl nahlédnout do vícero prací věnovaných římskému císařství, respektive důkladněji zdůvodnit, proč využívá konkrétní díla sekundární literatury. Měl by asi lépe zhodnotit dosavadní bádání a více je vztáhnout k tomu, co analyzované učebnice přebírají. Nebylo by zajímavé nahlédnout třeba do klasické, byť také marxistické a vysokoškolské učebnice Jana Pečírky? Širší měl být i výběr prací k dějinám školství a vzdělanosti. Používá vlastně více zdrojů, než kolik přímo v práci využil a jež hodnotí, např. některé anglicky psané stati.

Ve výkladu o adoptivních císařích autor celkem zdařile proplétá řeč pramenů a obecné literatury, ale měl by prohloubit, konfrontovat více zdrojů, zdůraznit, v čem je jeho výklad nový. Citoval přímo, nebo doplňoval prameny podle literatury? Kritizuje tyto prameny, nebo je přebírá plošně? A co z pramenů a obecné literatury se objevuje v učebnicích? M. Vachta se často při výkladu o jednotlivých císařích drží jen jednoho zdroje, myslím, že u kompilační práce tohoto typu by dávalo smysl to lépe vzájemně konfrontovat

Důkladněji mohlo být zpracováno pronásledování křesťanů a uvedeno též více literatury k *Hovorům ke sobě*, byť ty, překvapivě, v učebnicích zaujímají poměrně malé místo.

Nedostatky: Jak autor chápe pojem „moderní“? (dějiny komunistického Československa dle mého soudu patří též do moderních, ba soudobých dějin.

Trochu zvláštní je, že M. Vachta zdůrazňuje, že s prameny pracuje v anglickém překladu, poněvadž byl během psaní práce v cizině, ale jinak Grantovy *Římské císaře* cituje v češtině.

Při hodnocení císařů (např. na s. 31, že Antoninus Pius proslul svou laskavostí a spravedlivostí, s. 33 – císař se oddával různorodým radostem) by se mělo lépe specifikovat, zdůvodnit, ocitovat, odkud hodnocení pochází a zda vstupuje i do učebnic. Také jinde měl být více propojen samotný výklad a rozbor v učebnicích. Odkud pochází citát o antoninském moru (s. 33)? Zdůraznit se měl rozdíl mezi středními školami a gymnázii v Československu. Proč není „pochopitelně zařazeno“ (s. 9) do analýzy období nacistické nadvlády? Cožpak se tehdy vůbec neučilo o adoptivních císařích?

Otázky k obhajobě:

Co autora k tématu přivedlo a proč si vybral zrovna toto období? Jak by vyjasnil svou pozici – proč toto téma píše jako Čech, čím je téma důležité? Jak si představuje další rozvíjení tématu? (výklad o adoptivních císařích přece jen vzhledem k prostoru v učebnicích bývá spíše skrovný). Bylo by nosné srovnání s obrazem jiného období?

Jaké aspekty období adoptivních císařů by si vybral ve výuce autor sám?

Má dojem, že vyčerpal relevantní učebnice? Napadá jej, v jakém jiném kulturním okruhu by bylo možné s učebnicemi pracovat pro případné srovnání?

¹ Na s. 27, v pozn. 76 název autora (a dále) není majuskulí.

Proč si autor nevybral starší učebnice než z období Rakouska-Uherska? Proč nejsou ve výkladu jednotlivé řazení chronologicky?

Jaký má smysl, vzhledem k přetíženým studijním plánům, učit o adoptivních císařích? Má tento fenomén nějakou paralelu třeba v českých dějinách, má přesah třeba do základů společenských věd (výběr následníka nikoli dědičně, ale adopcí, tedy podle soudu panujícího toho nejvhodnějšího?) Má téma i nějaký edukativní, morální význam?

Poznal autor práce tyto učebnice na „vlastní kůži“, ať už jako žák či student nebo jako aktivní učitel? Co k tomu jako Čech může přinést?

Přihlížel autor aspoň částečně k pramenům i v originálním znění? Dokázal autor v něčem posunout výklad o adoptivních císařích?

Mělo by smysl využít prameny, z nichž vychází (*Historia Augusta*, *Historia Romana*) i ve vlastním vyučování? Jsou v učebnicích dostatečně zpracována filozofická témata?

Odráží učebnice aktuální stav historického bádání, nebo zůstávají trochu „pozadu“?

Jaké jsou vzájemné vztahy učebnic, „opisují od sebe“? Jaké jsou metody učebnic, jsou učebnice čtivé?

Práce M. Vachty ukazuje životnost modelu adoptivních císařů proti modelu dědičnému. Zároveň vysvětluje, jak se pohled učebnic na tuto epochu (spjatou s českými a československými dějinami zejména érou markomanských válek) proměnil v důsledku společenských změn, např. vzniku Československa.

Práci Marka Vachty rád doporučuji k obhajobě a také k zařazení do soutěže Agon.

Datum: Praha, 20. května 2024

Podpis oponenta práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.